

Ideologisesta tyylistä tyylikkääseen ideologiaan

J u s s i L a s s i l a

Toukokuussa 2007 avoimesti Kremlia tukeva ja merkittävässä määrin myös Kremlin tukema Demokraattinen Antifasistinen Nuorisjärjestö Naši (sananomaisesti ”meidän”) järjesti siihenastisen olemassaolonsa¹ merkittävimmän pr-tempauksen piirittämällä viikon Viron Moskovan suurlähetystä vastalauseena Tallinnassa huhtikuun lopulla tehdylle neuvostoaikaisen sotilaspatsaan siirrolle. Tätä melko tuoreessa muistissa olevaa tapahtumaa voi hyvällä syyllä pitää erilaisten maailmankatsomusten, kollektiivisten tulkintojen, toisin sanoen erilaisten ideologisten katsantokantojen törmäyspaikkana. Tässä tapauksessa kiistellyn patsaan ideologisuus näyttäytyi kahtena eri maailmankatsomuksena: yhtäältä virolaisten kokemuksina neuvostomiehityksen uhreina, toisaalta vironvenäläisten (ja Venäjän) fasismista saavutetun voiton häpäisynä.²

Kumileimasimen helppo ja vaikea tie

Läntisissä tiedotusvälineissä järjestö näyttäytyi vähintäänkin implisiittisesti Venäjän valtaapitävien fanaattisena instrumenttina, joka sai toiminnalleen niin resurssinsa kuin myös ohjeensa Kremlistä.³ Našin voi perustellusti nähdä osana sitä Venäjällä ilmennyttä pitkää poliittisen

kulttuurin perinnettä, jossa Venäjän kulloinenkin keskusvalta virtualisoi ympärilleen vallan moninaisuuden, esimerkiksi monipuoluejärjestelmän (Wilson 2005). Naši pitää itseään ”osoituksena uudesta toimivasta kansalaisyhteiskunnasta” (ks. Naši konstatiruet 2007). Sitä voi verrata Wilsonin näkemykseen jälkikommunististen maiden ”virtuaalidemokratioista”. Ongelmallista näkökulmassa on kuitenkin se, missä määrin laajaksi ja valtakunnalliseksi tarkoitettu poliittinen liike alistuu ylhäältä tuleville komentoille mediajulkisuutta saavissa toimissaan ja miten on selitettävissä mahdolliset jännitteet komentajien ja komennettavien välillä, joita tästä julkisuudesta mahdollisesti seuraa. Esimerkiksi Našin edeltäjä, edelleen toiminnassa oleva Yhdessäkulkijat-liike (Iduššie Vmeste), toteutti hyvin aktiivisesti kulttuuripoliittista ”ryhtiliikettään” vainoamalla erinäisiä Venäjän nykykirjailijoita.⁴ Tatjana Stanovajan (2005) mukaan liikkeen johtaja Vasili Jakemenko kutsuttiin Kremliin kehrittelemään uutta nuorisjärjestöä (Našia) marginalisoituneen, laajaa kritiikkiä⁵ osakseen saaneen ja täten epäonnistuneen Yhdessäkulkijat-liikkeen tilalle (ks. myös Saveljov 2006, 85–113). Toisin sanoen vaikka Kremlin myötävaikutus kyseisten järjestöjen toiminnalle ja olemassaololle on ilmeistä, on epätodennäköistä, että sitä kiinnostaisi tai sillä olisi edellytyksiä valvoa joka käänteessä nuoriso-osastojensa toimintaa. Andrejevin mukaan Kremlia tukevien nuorisjärjestöjen Iduššie Vmesten ja Našin toiminnassa ilmenevä paatos ja ”intohimoisuus” ovat ristiriidassa Putinin politiikkaan nähden. Järjestöjen hanakka kiinnittyminen tiettyihin teemoihin (Našin tapauksessa esimerkiksi Pronssisoturi-episodi) on jopa vaa-

rallista Putinin talouskeskeisen, pragmaattisen ja ideologisesti opportunistisen joustopolitiikan päämäärille. (Andrejev 2006, 58–59.)

Ongelmallista kumileimasin-tulkinnassa on myös sen yksioikoinen suhde järjestön retoriikassa ilmeneviin lukuisiin käsitteellisiin jännitteisiin ja ristiriitoihin. Jos Naši nähdään ainoastaan poliittisen vallan palvelijana ja toteuttajana, niin silloin on myös oletettava, että järjestön käyttämä retoriikka on tietynlaista. Jos sitten retoriikassa ilmenee jännitteitä, on ne helppoa nähdä osana suunnitelmallista argumentaatiota, jolloin jännitteet ovat palautettavissa kumileimasin-näkökulmaan. Kuitenkin tällöin järjestön oma aatteellinen rooli nähdään jälleen puhtaan passiivisena. Jos nyt sitten edelleen oletetaan, että järjestö on puhtaan passiivinen, ”orjasieluinainen” toimija, niin auki jää edelleen kysymys, miksi se toimii tällä tavoin. Onko se pakotettu tähän vai saattaisiko takana piillä tarkoituksellinen, kuuliainen toiminta tietynlaisen kulttuurisen pääoman hankkimiseksi venäläisessä julkisuuden kontekstissa, jolla järjestö haake toiminnalleen uskottavuutta? Vastausta vaille jää myös kysymys siitä, miksi järjestö ylipäättään käyttää niin innokkaasti erilaisia avoimen tunnustettavissa olevia retorisia ja diskursiivisia keinoja neuvostoretoriikan ja erilaisten läntisten vaikutteiden välillä, vaikka Našin suhde molempiin aatteellisiin lähtökohtiin⁶ (Neuvostoliitto ja länsi) on hyvin kriittinen? Järjestön kumileimasimen luonnetta korostava näkökulma ei myöskään huomioi globalisaatiota, jolla on keskeinen rooli järjestön ideologisessa olemuksessa. Naši ei toimi tyhjiössä, vaan se ammentaa aktiivisesti ympäröivistä, keskenään ristiriitaisista ideologisista ja semioottisista vaikutteista ja konstruoi niitä omista lähtökohdistaan.

Pyrin arvioimaan tässä artikkelissa nuorisojärjestö Našin kielenkäytön⁷ ideologista moninaisuutta. Aineistona käytän Našin internet-sivujen materiaalia, lähinnä järjestön työstämiä muutamia tekstejä, jotka edustavat järjestön internet-sivuilla ilmeneviä tyypillisiä diskursiivisia keinoja. Korostan, että vaikka kiinnostukseni on Našin kielenkäytön kriittisessä ja yksityiskoh-

taisessa tarkastelussa ja sen suhteuttamisessa laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin, niin tämä ei sulje pois yllä kritisoimaani kumileimasin-tulkintaa. Näen kuitenkin ”Našin alistetun toimijuuden” yhtenä osana sen ideologisuutta, joka sisältää muitakin elementtejä. Siinä missä puhdas kumileimasin-näkökulma alleviivaa tutkittavien toimijoiden käyttämän kielen ja kommunikaation läpinäkyvyyttä, itse korostan kielen ja kommunikaation läpinäkymättömyyttä tai ainakin sumeutta: käsitteiden ja ilmausten käytössä piileviä jännitteitä ja ristiriitoja, jotka puolestaan vaikuttavat oleellisilta osin toimijoiden omaksumien kertomusten ja diskursien muotoutumiseen globalisoituvissa konteksteissa lokaaleista lähtökohdista käsin.

Ideologian suo ja halvaannuttava kieli

”Yhdistä diskurssi ja valta, niin kyse on ideologiasta”, toteaa Jan Blommaert (2005, 158) teoksessaan *Discourse*. Tämä yksinkertaiselta kuulostava tiivistelmä on kuitenkin Blommaertin mukaan kaikkea muuta kuin yksinkertainen. Yksinkertaisempi näkökulma ideologian diskursiiviselle olemukselle perustuu siihen, että ideologia on joukko symbolisia representaatioita – diskursseja, termejä, argumentteja, imagoja, stereotyyppioita – jotka palvelevat tiettyjä päämääriä tiettyjen toimijoiden ja ryhmien toimesta (emt., 158). Tätä näkökulmaa edustavat esimerkiksi käsitykset ja diskurssit eri ”ismeistä”, kuten sosialismista, marxismista, kommunismista, anarkismista, tai puhe eri koulukunnista tai doktriineista, esimerkiksi ”Monroen doktriinista” tai ”Chicagon koulukunnasta” (emt.). Ideologia näyttäytyy tästä perspektiivistä arvioituna tiettyinä puolueellisina näkökulmina ja mielipiteinä, jotka palautuvat tiettyihin ideologisiin representaatioihin (emt., 159). Ongelmallisempi ideologia-käsitys perustuu puolestaan Blommaertin (emt.) mukaan käsitykseen siitä, että ideologiaa ei voida palauttaa tietyn toimijan, esimerkiksi sosialistin, ominaisuudeksi, vaan ideologia tunkeutuu yhteisön ja kulttuurin kaikkiin kerroksiin

ja ilmenee normalisoituina ja luonnollistuneina ajattelun ja toiminnan kaavoina (emt.). Blommaert siteeraa tähän liittyen Roland Barthesin huomiota porvarillisuuden ideologiasta, jossa ”porvari määrittelee itsensä sellaisena sosiaalisen luokkana, joka ei halua tulla nimetyksi” (emt., 159–160). Esimerkiksi Länsi-Euroopasta ei juuri löydy erillistä ”porvarillista puoluetta”, mutta sen sijaan löytyy lukuisia eriasteisia sosialistisia ja työväenpuolueita. Barthesin näkemys tiivistää näiden kahden ideologia-käsityksen eron sekä sitoutuneisuuden toisiinsa: yhtäältä porvariston ollessa kapitalistisen Euroopan kulttuurin keskiössä normalisoituneena ja luonnollistuneena toiminta- ja ajattelumallina, sen ei tarvitse tulla nimetyksi, toisin kuin sosialistisen, saati kommunistisen toimijan tässä kontekstissa. Blommaertin mukaan nämä kaksi erilaista ideologia-ymmärrystä löytyvät Marxin ja Engelsin ”saksalaisesta ideologiasta”, jossa yhtäältä työväenluokan tulee omia itselleen ympäröivä, totaalinen porvarillinen tietoisuus, mutta saavuttaakseen vapautuksen tästä luokalleen ”vieraasta tietoisuudesta”, työväenluokka tarvitsee erityisen ”luokkatietoisuuden”, sosialistisen ideologian, joka toimii aseena porvarillis-kapitalistista totaliteettia vastaan (emt., 165). Kysymys on siis ideologiasta ideologiassa, sosialistisesta luokkatietoisuudesta porvarillisessa maailmassa.

Miten sitten edellä esitettyjä ideologiakäsityksiä tulisi kartoittaa kielenkäytön ja diskurssien analyysissä? ”Kielen kielioppi on kyseisen kielen teoria todellisuudesta”, julistivat Robert Hodge ja Gunther Kress kirjassaan *Language as Ideology* (1979; 1993, 7), jota voidaan hyvällä syyllä pitää kriittisen lingvistiikan klassikkoteoksena. Tämä väittämä kiteyttää lähtökohdat kriittiselle kielen tarkastelulle, jossa kieltä ei enää ymmärretä itsestäänselvyytenä, avoimena mielentilojen välittäjänä tai sujuvan ilmaisun ehtojen tarkasteluna, vaan ennen kaikkea ideologisesti latautuneena ja ongelmallisena merkitysjärjestelmänä. Kriittisen lingvistiikan kielikäsitelmä on selkeästi läsnä myös ehkä tunnetuimmassa ja käytetyimmässä diskurssianalyysin nykysuuntauksessa, usein Norman Faircloughiin henkilöityvässä kriitti-

sessä diskurssianalyysissa (CDA). CDA tähtää diskurssin kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen hetkellisenä sosiaalisena käytäntönä tukeutuen edellä esitettyyn ideologian kerrostuneisuuden ja sekoittuneisuuden tarkasteluun: kriittisen diskurssianalyysin tehtävänä on paljastaa ja osoittaa ideologia systemaattisella, esimerkiksi tekstin lingvistisellä analyysillä ja suhteuttaa tämän analyysin piirteet laajempiin sosiokulttuurisiin kehyksiin, esimerkiksi ideologioihin (Fairclough 1992; 1997; 2003; Chouliaraki & Fairclough 1999)⁸. Lausetasoon keskittyvää ideologia-analyysia voi havainnollistaa seuraavalla Hodgen ja Kressin (1993) esimerkillä lauseen ideologisesta tehtävästä:

- a) kahvi liuotti sokerin
- b) sokeri liukeni kahviin

Hodgen ja Kressin mukaan lause a) edustaa ns. transaktiivista mallia, asioiden ”loogista” esittämistapaa, jossa toimija (kahvi) eksplikoidaan suhteessa lopputulokseen (liuotti sokerin). Laajempaan esimerkkinä tässä yhteydessä Hodge ja Kress käyttävät Francis Baconin, ”modernin tieteen isän” kirjoituksen *The Advancement of Learning* katkelmaa, jossa Bacon julistaa ”transaktiivisuuden ideologiaa”, ilmiöiden kausaalisuhteiden rationaalista avoimuutta. Tästä huolimatta Bacon kuitenkin käyttää useita ei-transaktiivisia ilmauksia julistuksensa tukena. Edellä oleva esimerkki b) ei ole Baconin tekstistä, mutta edustaa ei-transaktiivista tapaa ilmaista kahvin ja sokerin suhde. Molemmat mallit voidaan tulkita ideologisiksi, mutta Hodge ja Kress korostavat nimenomaisesti ei-transaktiivisen mallin ideologisuutta: Kun lause ”kahvi liuotti sokerin” (transaktiivinen) osoittaa läpinäkyvästi kausaalisen prosessin, niin jälkimmäinen ”sokeri liukeni kahviin” (ei-transaktiivinen) häivyttää tämän läpinäkyvyyden. Se sijoittaa prosessin kahviin, jolloin prosessin aiheuttaja jää eksplikoimatta. Ilmauksessa lopputulos ilmenee siis ikään kuin itsestään. Monelle aikuiselle ei-transaktiivinen ilmaus vaikuttaa itsestään selvältä ja loogiselta, mutta henkilölle, esimerkiksi lapselle,

joka ei tunne kemiaa, saati juo kahvia sokerin kanssa, ei-transaktiivinen variantti hämärtää asian todellisen luonteen. Ei-transaktiivisen mallin tärkeä ominaisuus onkin luonnollisuuden ja itsestäänselvyyden assosiaatio, jonka se saa aikaan ilman, että asia tulee eksplikoiduksi. (Hodge & Kress 1993, 41–43.) Tässä piilee juuri ei-transaktiivisen mallin ideologinen potentiaali. Kyseinen esimerkki kemiasta ei ehkä tee teemansa puolesta oikeutta ideologioiden arvioimiselle, toisin kuin yhteiskunnalliset keskustelunaiheet, mutta vastuun häivyttäminen, kausaalisuhteiden hämärtäminen, asioiden itsestään tapahtuminen esimerkiksi passiivin ja nominaalistusten⁹ käytön avulla ovat kriittisten kieli- ja diskurssianalyysien vakiohuomio ja kiinnostuksen kohde (ks. Fairclough 1992; 1997; 2003; Wodak, de Cillia, Reisigl & Liebhart 1999; Heikkinen 1999; Heikkinen, Hiidenmaa & Tiililä 2000). Kressin ja Hodgen esimerkin sijoittaminen Marxin ja Engelsin ”väärän tietoisuuden” ideologiakäsitykseen on myös tämän esimerkin valossa melko vaivatonta: vallitsevan kielenkäytön konventioiden, tässä tapauksessa siis ei-transitiivisten ilmausten, omaksumisen välttämättömyys niidenkin (utelias lapsi) keskuudessa, jotka kyselevät moisten ilmausten perään. Ei siis ole mitenkään yllättävää, että Hodgen ja Kressin (1993, 65, 122) teoksesta löytyy viittaus Marxin *Pääoman* katkelmaan ”(h)allitsevat ideat kaikkina aikakausina ovat aina olleet hallitsevan luokan ideoita”.

Neuvostoperinne ja uljas nykynuorisio

Mitä sitten ideologisessa mielessä on kieli, jota Naši käyttää ja millaista ideologiaa Naši kielellään luo? Tarkastellaanpa seuraavaa esimerkkiä (olen numeroinut virkkeet analyysin seuraamisen helpottamiseksi):

Vladimir: Ystävällinen desantti Petuškissa.

(1) Tänä NAŠI-liikkeen komissaarit yhdessä afrikkalaisten Siskon ja Katjen kanssa pitivät Ystävyden Oppitunnin koulussa nro 3 Petuškin

kaupungissa. (2) Jos Vladimirin koululaisille selkeät, kiinnostavat ja mieleen painuvat oppitunnit, joilla ei opiskella matematiikkaa ja kirjallisuutta, vaan rodullista suvaitsevaisuutta ja hyväksyntää, ovat tulleet jo itsestäänselvyydeksi, niin pikkukaupungin nuorille (*na rebjat*) he tarjosivat unohtumattoman vaikutelman. (3) Vieraat kertoivat yläluokkien oppilaille Afrikan maista, joissa he olivat syntyneet: Sisko Keski-Afrikan tasavallan kansalaisista, laeista ja perinteistä ja Katje Kongon asukkaista ja heidän tavoistaan. (4) Ja, tietenkin, Ystävyden Oppituntihan ei olisi täydellinen ilman perinteistä kansallispuvun sovittamista, leikkiä rummun tahtiin ja Siskon lempilaulua suahilin kielellä. (5) Ohjelman lopuksi koululaiset pommittivat afrikkalaisia kysymyksillä, pyynnöillä valokuvata ja saada nimikirjoitus. (6) Jäähyväisiksi nuoret (*rebjata*) lahjoittivat vieraille Petuškin kaupungin vaakunalla varustetun viirin, sekä saivat Siskolta ja Katjelta vakuutuksen saapua uudestaan heidän luokseen. (Vladimir: Družestvennyi desant v Petuškah 2007.)

Kyseinen teksti liittyy Našin antifasismi-ohjelmaan (ks. Antifašizm), jossa järjestö on näkyvästi tuominut Venäjällä lisääntyneet rasiset pahoinpitelyt ja murhat. Nämä rikokset ovat erityisesti kohdistuneet slaavilaisesta ulkonäöstä erottautuviin henkilöihin, lähinnä tummaihoisiin, aasialaisiin ja kaukasialaisiin. Viime vuosina tosin rikokset ovat kohdistuneet myös slaavilaisen ulkonäön omaaviin ja keihin tahansa, jotka ovat olleet ristiriidassa hyökkääjien (lähinnä erilaiset skinhead-ryhmät) mielivaltaisten kriteerien kanssa (ks. Russkii natsionalizm 2006, erityisesti Koževnikova).

Kun lähdetään arvioimaan kyseistä tekstiä edellä esitetyn kriittisen lingvistiikan lähtökohden mukaisesti, niin tekstin kuusi virkettä antavat osviittaa siitä, minkälaista ideologiaa tässä konstruoidaan. Ensimmäisessä kolmessa virkkeessä toimijoina ovat afrikkalaiset (ensimmäisessä virkkeessä Našin komissaarien kanssa), kun taas erityisesti kahdessa viimeisessä virkkeessä afrikkalaiset ovat toiminnan vastaanottajia. Afrikkalaiset määrittävät lopulta ”heiksi”, ei osaksi

”meitä”, vaikka ensimmäisessä virkkeessä ”he”, ”afrikkalaiset Sisko ja Katje” ovat subjekteina Našin komissaarien kanssa. Kuvaavaa on tekstin monotoninen menneessä aikamuodossa kerrottu tyyli, jossa Siskon, Katjen ja oppilaiden toiminta ja ääni kuvataan epäsuoran kerronnan¹⁰ kautta. Tällä tavoin kertoja valtauttaa itsensä kuvaamaan tapahtumat omalla äänellään, joka tässä paikantuu selkeästi neuvostoajan ilmauksiin ja kerrontatapaan. Teksti muistuttaa monessa suhteessa esimerkiksi Neuvosto-Viron virallisen venäjänkielisen sanomalehden *Sovetskaja Estonijan* aihepiirejä, jossa kerrottiin epäsuoralla esityksellä ”ystävyyden oppitunneista” virolaisten ja venäjänkielisten välillä perestroikan aikana (ks. Lassila 2002; 2003). Kyseinen teksti toimii monessa suhteessa tyyppillisenä esimerkkinä Našin tiedotteista, jotka koskevat niin ”ystävyyden oppitunteja”, kuin myös lukuisia muita Našin toiminnasta raportoivia tekstejä. Eronteko ja ei-slaavilaisuuden ”eksotisointi” ilmenee myös raportin otsikossa. Siinä mainitaan paikkakunta (Vladimir), jota seuraa selkeän intertekstuaalinen¹¹ ilmaus ”desantti”, joka autenttisuuteen tähtäävällä raporttityylillä (kaksoispisteen käyttö verbaalisen prosessin sijaan) aktivoi Našin usein käyttämää militanttia retoriikkaa. Tällä mitä ilmeisimmin viestitetään järjestön toiminnan voimaa ja ”myyräntyötä”, kuin myös implikoidaan venäläisessä yhteiskunnassa syvällä vaikuttavaa muokalaisten pelkoa, ennakkoluuloja ja rasismia (ks. Šnirelman 2006). Desantti määritellään tässä tapauksessa ”ystävälliseksi”, mikä tekee siitä Našin asian. Monotonista esitystapaa varioidaan muutamissa kohdin käyttämällä oppilaiden ja koululaisten tilalla sanaa ”kaverit” (*rebjata*). Ainoa moniäänisyyden vivahde ilmenee neljännessä virkkeessä, jossa sanoilla ”ja”, ”tietenkin”, sekä ”han” -liitepartikkelilla puhutellaan lukijaa luonnollistamalla ”Ystävyden Oppitunnin” sisältöä sellaiseksi, jollaiseksi lukijakin sen oletettavasti tietää. Eli erittäin essentialistiseksi ja formaaliksi kulttuurien vuorovaikutukseksi, jossa neuvostohenkiset ”afrikkalaiset vieraat” ja ”meidän vieraamme Afrikasta” ikään kuin museoidaan edustamaan tuttua formaalia kuvaa

Afrikasta (ja muista kulttuureista). Heitä valokuvataan ja dokumentoidaan nimikirjoituksin, heidän olemukseensa kuuluvat rumpuleikit ja kansallispuvut, kuin myös suahilin kieli. Vastavasti ”meidän” eli venäläistä kulttuuria edustaa kaupungin vaakunalla varustettu viiri. Olennaista myös on raportin visualisointi kuvin, joissa korostuu muodollinen asettelu ja henkilöihin kohdistuva rajaus.

Näkemykseni mukaan kyseinen teksti ja sen edustama retorinen tyyli toimii erilaisten tavoitteiden ja prosessien leikkauspisteenä. Yhtäältä voi puhua tekstuaalisesta ja kulttuuriseen lukutaitoon liittyvästä konventiosta, jossa neuvostoajana syntyneillä käytänteillä on vahva sija.¹² Toisaalta on kyse kontekstista, joka tässä on yhtäältä koulu ja sen monet neuvostoajan formaalit ja autoritääriset perinteet, sekä neuvostoajan retorinen hokema ”kansojen ystävydestä”, jota tuotettiin tiettyjä formaaleja diskursseja käyttämällä. Kun otetaan huomioon tekstin konteksti sekä tuottaja – nuorisojärjestö 2000-luvun Venäjällä, jossa isolla osaa jäsenistöä on hyvin heikko omakohtainen kokemus neuvostoajasta – voidaan perustellusti olettaa, että Naši aktivoi tässä neuvostonostalgiaa¹³ omista lähtökohdistaan. Jälkimmäinen funktio on järjestön toimintaan ja toiminnan kontekstiin suhteutettuna mielestäni keskeisin. Olkoonkin, että Naši toimii monessa suhteessa ”vallan palveluksessa”, se ei omaa sellaista totaalista asemaa, mitä Komsomol (Neuvostoliiton kommunistinen nuorisoliitto) edusti Neuvostoliitossa. Mutta se pyrkii edustamaan sitä. Esteenä tälle hegemonian tavoittelulle ovat kuitenkin kilpailevat poliittiset nuorisojärjestöt, esimerkiksi kansallisbolševistinen puolue (NBP), länsimyönteinen Oborona, kommunistien eri nuorisojärjestöt, sekä lukuisat paikalliset, esimerkiksi yliopistojen omat nuorisoyhdistykset (Stanovaja 2005). Kysymys on siis kamppailusta merkityksistä - bourdieulaisittain symbolisesta pääomasta kielenkäytön markkinoilla.

Uuspuhe valheen kielenä vai vakuuttavana diskurssina?

Puhuttaessa Neuvostoliiton poliittisesta kielenkäytöstä ei ole erityisen yllättävää löytää viittauksia George Orwellin romaaniin *1984*, jossa totalitaarista Oceanian valtakuntaa kontrolloidaan Uuspuheen (*newspeak*) avulla. Jelena Šejgalin (2004, 7) mukaan Orwellin (1950, 305-318) teoksen lopussa oleva liite ”Uuspuheen periaatteista” oli ensimmäisiä systemaattisia teoretisoineja vallan ja kielen välisestä suhteesta. Andrei Romanenkon (2003, 26-27) huomiot niin Neuvostoliiton kuin muidenkin totalitarististen järjestelmien poliittisesta kielestä saavat lähtökohtansa Orwellin fiktiivisestä Uuspuheesta. Viittaukset Orwellin Uuspuheeseen perustuvat yleisesti ottaen kahteen näkemykseen kielen tehtävästä yhteiskunnassa. Ensinnäkin se ymmärretään puhtaasti referentiaalisella tasolla, eli siten, millä tavoin totalitaristinen hallinto nimeää eri yhteiskunnan asioita ja olioita kontrolloidakseen kansalaisten ymmärrystä todellisuudesta. Toiseksi, Uuspuheen ajatus kytkeytyy nimenomaisesti totalitarististen kontekstien kielenkäyttöön, tyypiesimerkkeinä Natsi-Saksa ja Stalinin Neuvostoliitto. Tämä on luonnollisesti ymmärrettävää, sillä Orwell itsekin ”tarkasteli” fiktiivisen merkitysjärjestelmänsä funktioita kuvailemassaan totalitaristisessa Oceaniassa. Yksi Uuspuheen tärkeimmistä funktioista ilmeni eufemismeissa eli tavassa, jossa tietyn asian merkitys ilmeni lähes vastakkaisena kielen ulkopuolisena (todellisena) merkityksenä. Esimerkiksi Orwellin antiutopiassa sota-asioista vastaava ministeriö on nimetty Rauhanministeriöksi (Orwell 1950, 312). Eufemismeihin liittyen Jelena Zemskaja (1996, 23) tarjoaa oivan esimerkin Neuvostoliiton vaaleista, joiden todellinen merkitys piili siinä, että valittavaa ei ollut. Vahtin ja Golovko (2004, 206–208) puolestaan viittaavat Oceanian Totuuden ministeriöön määritellessään Neuvostoliiton poliittisen kielenkäytön yleisesti ottaen sellaiseksi, jossa jatkuvalla toistolla valheet ja petokset muutettiin totuudeksi. Ero Uuspuheeseen Vahtinin ja Golovkon mukaan

ilmeni ainoastaan siinä, että Neuvostoliitossa erilaisten ilmausten määrä lisääntyi, toisin kuin Orwellin kielikonstruktiossa, joka tähtäsi ilmausten määrälliseen minimoimiseen (ks. myös Gorhamin 2003 kattava analyysi neuvostokielen ja -kulttuurin rakentumisesta).

Vaikka Uuspuheen ja Neuvostoliiton virallisen kielenkäytön väliltä löytyy lukuisia kiehtovia yhtäläisyyksiä, asia ei ole läheskään näin yksiselitteinen (virallisen kielen moninaisista funktioista neuvostoyhteiskunnassa ks. Yurchak 2005, 36–76). Orwellismien soveltamisessa ilmenee kaksi keskeistä ongelmaa. Ensinnäkin eufemismien tärkeä sija Uuspuheessa ja sen todellisissa vastineissa, esimerkiksi Neuvostoliitossa alleviivaa voimakkaasti kielen moraalittomuutta ja valheellisuutta johtaen puolestaan jyrkkään jaotteluun ”oikean” ja ”väärän” kielen välillä. Toiseksi, kielen moraalinen arvottaminen johtaa olettamukseen Uuspuheen ajallisesta paikantuneisuudesta. Kun ei ole enää Neuvostoliittoa, ei voi oikein enää olla Uuspuhettakaan. Mutta Našin toiminnastaan raportoimisen tyyli viestii kyllä muuta. Zemskaja (1996, 24–25) tulkitsee mediatekstien osalta neuvostoajan ilmaukset, sovjetismit, menneisyyden jäänteiksi (ks. myös Dunn 1999), eräänlaisiksi kliseiksi. Tämä jäännönäkökulma myös implikoi sitä, että tällaisten piirteiden pitäisi ajan mittaan hävitä venäjältä. Vaikka tämä näkökulma pitää monelta osin paikkansa, esimerkiksi venäläisen mediakielen keskustelunomaistumisen (Vanhala-Aniszewski 2007) myötä erotuksena neuvostoajan mediakielen monotonisuudesta, niin Našin tapauksessa lineaari näkökulma ei ole mielestäni tyydyttävä. Vaikka Zemskaja (1996, 23) itsekin korostaa jälkineuvostoliittolaisten ”uuspuhuntojen” esittävää, sen muotoon liittyvää funktiota, niin jäännön- ja klisee-näkökulma palautuu liian helposti Uuspuheen referentiaaliseen funktioon. Tällöin Uuspuhe muotoihin liittyvänä semioottisena tyylikeinona ja symbolisena pääomana jää pimentoon. Mielestäni Našin tapauksessa kyse on juuri järjestön olettamasta Uuspuheen muodon ”markkina-arvosta” nyky-Venäjällä.

Kieli-ideologia: tekstien lähettämisestä tekstien hierarkkisuuuteen

Yksi merkittävimmistä lingvistisen antropologian suuntauksista, jolla on ollut vaikutusta viime vuosikymmeninä tehtyihin sociolinguivistisesti orientoituneisiin tutkimuksiin erityisesti globalisaation ja jälki-kolonialismin suhteen, on niin kutsuttu kieli-ideologia (*language ideology*) (Blommaert 2006, 1). Sen keskeinen oivallus ammentaa antropologian kulttuurirelativistisesta näkemyksestä, jossa kaikki kielelliset variaatiot ovat tutkimuksellisesti samanarvoisia. Koska tutkimuksen keskiössä on ideologia, ei ole olemassa sellaista asiaa kuin ”neutraali todellinen kieli”: esimerkiksi kirjakieli on tasa-arvoinen suhteessa sen variaatioihin, mutta juuri kirjakielen tai standardikielen käyttö osoittaa valtaa, auktoriteettia, ylemmyyttä ja statusta suhteessa sen variaatioihin. Blommaertin mukaan Kieli-ideologian keskeinen anti on siinä, että se korostaa tekstin muotoja ja rakenteita indeksikaalisina, joilla Blommaert (emt., 3–4) tarkoittaa ilmausten kontekstisidonnaista hierarkkisuuutta. Blommaertin mukaan juuri indeksikaalisuuden korostaminen erottaa antropologiasta ammentavan kieli-ideologisen lähestymisen tekstien lähettämistä painottavasta ideologia-analyysistä. Esimerkiksi edellä mainittu Kressin ja Hodgen (1993, 42–43) esimerkki lausetasoon keskittyvästä ideologia-analyysistä edustaa tekstien lähettämistä painottavaa tulkintaa. Siinä kielen ideologisuus piilee kielitaidossa ja kieliopin käytössä, jossa esimerkiksi passiivilla voidaan hämähäyttää valtasuhteita. Tällöin myös kielen ja ideologian suhde paikantuu kielellisen kompetenssin ja tietyn ideologisen tehtävän väliseksi suhteeksi, jossa kieli johon kompetenssi kohdistuu, on kaikille tiettyä kieltä puhuville yhteinen. Indeksikaalinen lähestyminen diskursseihin pyrkii sen sijaan näkemään ideologian muunakin kuin yrityksenä yhdistää tietty muoto diskurssin sisältöön. Oleellista tällöin on kontekstualisoinnin käsite: missä ikinä ihmiset kommunikoivatkin, he tuottavat muotoja ja tyyllillisiä ratkaisuja,

jotka sopivat tiettyyn, olettamaansa genreen ja tuottavat täten omista lähtökohdistaan ”ohjeita”, indeksejä, kertomansa asian tulkinnasta. (Blommaert 2006, 4.) Täten kaikki semiotisoitavissa olevat sosiaalisen todellisuuden ilmiöt johtavat erilaisiin hierarkkisiin kategorisointeihin, jotka ammentuvat merkittävässä määrin Bourdieun distinktion käsitteestä¹⁴ (emt., 6). Oleellista on siis ideologioiden moninaisuus, johon kielenkäyttäjät asioita kontekstualisoidessaan samanaikaisesti kiinnittyvät. Palataanpa nyt Našin retoriikkaan ja tarkastellaan seuraavaa esimerkkiä:

Kaluga: Ekstriimiä ”meikäläisittäin”

Massiivinen sport-party pidettiin Kalugassa 25. marraskuuta nuorisojärjestö ”FRon” ja Liike ”NAŠIn” aloitteesta. ”FRO”, ”Free Riders Organizations” – vapaasti käännettynä ”vapaiden pyöräilijöiden yhdistys” on uusi, Liike ”NAŠIn” aloitteesta perustettu ja sen tukema urheiluorganisaatio. Kalugalaiset BMX:n, ROLLERBLADINGin, SKATEBOARDINGin ystävät ja muut urheilusta kiinnostuneet kilpailivat puolitoista tuntia omassa epätavallisessa lajissaan satojen katsojien ihailevien silmien edessä. Sanalla sanottuna ekstreemitejä, joita ei sää eivätkä naarmut haittaa. Osallistujien joukossa on niin ”profeja”, kuin myös ”tšainikeja”¹⁵ sekä tavallisia katsojia, jotka vain unelmoivat pääsystä urheilun huipulle. ”FRO” on suurten perspektiivien nuorisorganisaatio. Sen perustajat ja osallistujat kokevat itsensä suurella innolla ”viralliseksi” joukkueeksi; he tulevat hiomaan taitojaan omin voimin luoduilla urheilukentillä, viihdyttävät kalugalaisia urheilushowllaan, sekä opettavat tulokkaita, joita tämänpäiväisen ”avausseremonian” jälkeen ilmaantui muutamia kymmeniä. Tulokkailla on urheilijoiden sanoin aina hauskaa urheilijoiden ”tusovkassa”. Olisi voimaa ja halua oppia. Kaverit eivät peittele sitä, että urheilu on vaarallista. Mutta ei sen vaarallisempaa kuin jokailtaiset kävelyt tupakan ja kaljan parissa, mikä on monille niin tavallista. Urheilijat eivät niitä tarvitse. Heidän dopinginsa on adrenaliini, mikä

on kaikkein hyödyllisintä nuorelle kasvavalle elimestölle. (Kaluga: ekstrim 2007.)

Hierarkkisuuden näkökulmasta tämä teksti rakentuu näkyvästi kahden diskurssin vuorottelulle. Otsikossa Naši tuttavallistetaan lainasanan ja järjestön nimeen liittyvän leikkittelyn avulla. Otsikko *Ekstrim po-našemu* (ekstriimiä meikäläisittäin) viittaa samanaikaisesti niin järjestöön, kuin yleisemminkin meihin tai tässä ”meidän juttuun”. Järjestön nimellä leikkittely on Našin retoriikan näkyvimpiä piirteitä (Lassila 2007). Otsikossa ilmenevä kielipeli on sopusoinnussa leipätekstin lukuisten puhekielisyyksien ja englannista peräisin olevien ilmausten kanssa, mutta poikkeuksellisesti tässä tekstissä järjestön nimi ilmaistaan jopa byrokraattisessa muodossa: Liike ”NAŠI” (*Dviženije ”NAŠI”*). Sen sijaan Našin perustama ”suuren perspektiivin” FRO-organisaatio ja sen ala-subjektit (jäsenet) puolestaan hierarkisoituvat standardi- ja formaalimuotoilun vastaisiksi. Täten edellä olleen desantti-tekstin tapainen neuvostoajan kielellisistä ja diskursiivisista käytänteistä ammentava ”uuspuhe” toimii hierarkkis-ideologisena valintana, siinä missä englannin kielen lainatkin, *sport-party* ja virheellisesti isoilla kirjaimilla kirjoitetut *ROLLERBLAIDING* ja *SKATEBOARDING*, kuin myös monikollinen *Organizations* (kyseessä on kuitenkin yksi organisaatio). Tekstin neuvostohenkinen demagoginen tyyli nivoutuu Našin angloamerikkalaisesta globalisaatiosta sekä nuorten diskursseista ammennettaviin kontekstualisointeihin: *profit, tšainikit, tusovkat*. Kiehtovaa tässä on se, että vaikka monotoninen epäsuora kerronta toimii tekstin keskeisenä jäsentäjänä, hierarkian ”huippuna”, niin arvostuksen ja ihailun kohteena oleva ”omaperäinen” laji semiotisoidaan tämän huipun vastaisesti, eräänlaisen vastadiskurssin kautta. Toisin sanoen englannin kielen lainat ja venäjän puhekielisyydet toimivat eräänlaisina ”pääsylippuna” tietyn lajin uskottavalle kuvaukselle, jolloin puolestaan nämä toimivat ylempänä hierarkiana (arvokkaampana distinktiona) suhteessa formaaleihin, neuvostohenkisiin ”aikuisten” diskursseihin.

Tekstissä ilmenevät kirjoitusvirheet englannin lainoissa ja niiden typografia (isot kirjaimet) paljastavat käyttöyhteisössä (Našissa) sisäistetyn voiman. Samanlaisia kirjoitusvirheitä pystyy löytämään vaikkapa Venäjällä myytävistä angloamerikkalaisista piraattituotteista. Siinä missä englantia paremmin taitaville ja sen ortografian tunteville nämä voivat näyttäytyä hyvinkin huvittavina, niin Našille kuin myös lukuisille muille venäläisille tällaiset nimeämiset ”kotoisessa kyrilliikassa” ovat relevanttia symbolista pääomaa, tiettyjen topiikkien ja teemojen kontekstualisointia tietyn semioottis-lingvistisin keinoin (virheellisen ortografian omaava englantia). Vastaavaa ilmiötä neuvostoajan nuorisokulttuurin piirissä on kuvannut Aleksei Jurtšak (Yurchak 2005, 161): hän nimittää ilmiötä ytimekkäästi ”kuvitelluksi länneksi”, ”moninaiseksi valikoimaksi myöhäissosialismin diskursseja, kommentteja, tuotteita, objekteja, visuaalisia muotoja, musiikillisia ilmaisuja ja lingvistisiä konstruktioita, jotka linkittyivät länteen teemansa, viittaustensa tai alkuperiensä puolesta, muokkasivat merkittävässä määrin jaettua mielikuvituksen kohdetta – kuviteltua länttä”. Oleellista oli myös se, että nämä ”kuvitellun lännen” semiotisoinnit nivoutuivat virallisen ideologian yhteyteen. Esimerkiksi ”samat kulttuuriset vaikutteet toimivat tietyissä konteksteissa osoituksena väärästä kosmopoliittisuudesta ja porvarillisista arvoista, kun taas toisissa konteksteissa ne edustivat hyvää kansainvälisyyttä ja tavallisten ihmisten kulttuuria” (emt., 164). Našin tapauksessa virallisella kontekstilla, toisin sanoen nuorison kasvattamisella neuvostohenkisen Uuspuheen hengessä ei ole enää neuvostoajan hegemonista asemaa, vaan tämä formaali käytäntö on pikemminkin hyödykkeellistynyt Jurtšakin kuvaileman kuvitellun, nykyään monelle todentuneen, lännen hyödykkeiden rinnalle lokaaleista lähtökohdista (neuvostoperinteistä) käsin.

Vallan verrattomat vastineet

Našin saavutettua huomattavaa kansallista ja kansainvälistä julkisuutta Tallinnan pronssisoturien siirrosta seuranneiden tapahtumien johdosta, on järjestön toiminta kirvoittanut monia, lähinnä huolestuneita näkemyksiä. Keskeinen huoli palautuu yleisesti ottaen siihen, toimiiko Naši (ja Venäjä) niin kuin sen käyttämä kieli antaa ymmärtää? Mielestäni edellä olevat esimerkit antavat vihiä pikemminkin Našin kielenkäytön performatiivisuudesta, eli tekstien esittävytyteen ja tämän esittävytyden uskottavuuteen liittyvien funktioiden keskeisyydestä enemmän kuin tekstien referentiaaliseen, konkreettiseen toimintaan liittyvistä seikoista. Yksi osoitus Našin kielen performatiivisesta funktiosta ilmenee seuraavasta katkelmasta:

Viron Moskovan suurlähetystö- rakennuksen siirron päivämäärä päätetty

Liike ”NAŠIn” liittovaltion komissaari Vasili Jakemenko ilmoitti Viron Moskovan suurlähetystörakennuksen siirron päivämäärästä – 12.6.2007. Kuten ilmoitettiin Liike ”NAŠIn” virallisessa tiedotteessa: ”Nimenomaisesti lain puitteissa täytyy löytää mahdollisuus siirtää fasistisen Viron suurlähetystö toiseen, sille sopivampaan paikkaan” (Opredelena data 2007.)

Kuten arvata saattoi, näin ei tapahtunut, vaan Naši totesi ylimielisesti 12.6. päivätyössä raportissaan ”Seisköön. Toistaiseksi...” (Pust stoit. Poka 2007.) Tällä tavoin retorisesti Naši konstruoi

episodin omaksi voitokseen. Edellä olevassa esimerkissä, joka on päivätty 1.5.2007, Naši antaa ymmärtää, että nimenomaisesti Viron lähetystörakennus tullaan siirtämään, ei ainoastaan esimerkiksi etsitä uusia tiloja lähetystölle. Tyyli on äärimmäisen formaali, mutta toimijana ei ole vallan huipulla oleva taho, vaan sitä myötäilevä, julkisuutta haluava nuorisoliike. Tällöin erityisesti sanoman sisältö liittyy enemmänkin sen tyyliin ja tapaan, kuin toiminnalliseen ohjeeseen. Formaali ohje, Uuspuheen kaltainen julistus, toimii hierarkkisesti suhteessa ympäröiviin konteksteihin: siinä missä Viron hallitus virallisesti ilmoitti patsaan siirrosta (vähintäänkin hallituksen keskinäisissä tapaamisissa), niin Našin lähes kirjaimellinen prestiisiä standardikieltä käyttävä vastine on ”Viron suurlähetystörakennuksen siirto lain puitteissa”. Tällaisella ironialla ja leikkittelyllä on venäläisessä sana- ja kirjallisuuskäytössä kulttuurissa pitkät perinteet, joiden yksi nykyinen näkyvä foorumi on jälkineuvostolaiset mediatekstit (Smetanina 2002; Ferm 1999). Sen äärimmäisin muoto on *stjob*, absurdi leikkittely, jolla oli tärkeä sija neuvostoaikaisissa alakulttuureissa (Yurchak 2005). Siinä missä neuvostoaikana *stjob* oli suunnattu virallisen kulttuurin ja kielenkäytön kritiikiksi ja parodioinniksi, tämä käytäntö on Našin tapauksessa tullutkin osaksi virallista valtaa puolustavien ”vastadiskursia”. Ei ehkä räikeimmällä ja puhtaimmalla tavalla, mutta selkeänä *stjobiin* kytkeytyvänä ja sitä hyödyntävänä hierarkisuutena. Hyvällä syyllä voi todeta, että tämä jos mikä on kansalaisyhteiskuntaa ”meikäläisittäin”.

Viitteet

1 Našin virallinen perustaminen tapahtui 1.maaliskuuta 2005 Kremlin hallintovarajohtajan ja ideologin Vladislav Surkovin ideoiduna (Saveljov 2006, 86). Tatjana Stanovajan (2005) mukaan liikkeen perustamisen taustalla oli Ukrainan tapahtumat loppuvuodesta 2004, jossa ”oranssille uhalle” tuli löytää relevantti vastustaja Venäjän nuorison keskuudesta.

2 Artikkelin aihepiiri liittyy väitöskirjatutkimukseeni, jossa tutkin ensisijaisesti kahden venäläisen nuorisojärjestön Našin ja Iduštšie Vmesten retoriikkaa diskurssianalyttisesta näkökulmasta. Keskeinen kysymys on arvioida järjestöjen olemusta niiden tekstien symbolisten pääomien näkökulmasta: kuinka globaali ja lokaali kietoutuvat niissä yhteen ja minkälaisia diskursii-

visia käytäntöjä järjestöt näistä kombinaatioista muodostavat.

- 3 Kärjekäs esimerkki Našin roolista Kremlin käsikasarana löytyy liberaaleja arvoja ja politiikkaa propagoivan Publius Punditin verkkosivuilta. Esitellessään englanninnosta järjestön manifestista verkkosivuilla todetaan muun muassa seuraavaa: "Read the full horrifying details as the Kremlin's ideologists lay out the foundation for a neo-Soviet state, starting with the indoctrination of young people just as in Soviet times" (Putin channels Lenin 2007). Suomalaisesta valtamediasta en ole löytänyt näin kärjekkäitä yleistyksiä, vaikka järjestön organisaatioon liittyvää terminologiaa on tullut selvästi liioitellen. Esimerkiksi *Helsingin Sanomien* verkkosivuilla 2.5.2007 julkaistussa "tietokulmassa" mainitaan muun muassa: "Naši nimittää nuoria aktivistejaan 'komissaareiksi'. Sen leireillä on koulutettu tuhansia komissaareja Venäjän alueille" (ks. Naši uhoaa antifasismilla 2007). Juttu antaa ristiriitaisesti ymmärtää, että leireillä annettu koulutus tuottaa tuhansia komissaareja eri puolille Venäjää, vaikka kyse on juuri ensimmäisessä virkkeessä mainitusta tavasta nimittää jäseniään "komissaareiksi" ilman tarkasti määriteltyä suhdetta mihinkään "komissaarikoulutukseen". Kyse ei ole myöskään "leireistä", vaan yhdestä, joskin melko massiivisesta, vuodesta 2005 vuosittain järjestetystä leiritapaamisesta Seligerissä Tverin kaupungin lähellä.
- 4 Kirjailijavaino koski erityisesti Vladimir Sorokinia. Tästä tarkemmin Räsänen (2006) artikkelissa.
- 5 Stanovaja (2005) huomauttaa, että Kremlissä Iduštšie Vmesten tulkittiin epäonnistuneen tavoitteissaan muodostaa itsestään kattava, kiinnostava ja tehokas nuorisjärjestö. Syynä tähän oli juuri kirjailijavainojen synnyttämä vastareaktio ja liikkeen joutuminen marginaaliin kielteisen julkisuuden valossa.
- 6 Tämä jännite tulee selkeästi ilmi järjestön manifestissa, joka rakentuu Surkovin laatiman suvereenin demokratian pohjalle. Tässä opissa keskeistä on avoin ja voimakas patrioottisuus, Yhdysvaltojen ja läntisten demokratiamallien kritiikki, Neuvostoliiton epäonnistumisen selkeä eksplikointi, sekä läntisestä markkinatalousretoriikasta ammentava käsitteistö: "Venäjältä tulee nykyisen vuosisadan kilpailukykyinen globaali liideri". Ks. Manifest.
- 7 Kielenkäytöllä tarkoitetaan Našin viestintää, sen käytämiä semioottisia valintoja ja diskursseja. Kyse ei ole pelkästään lingvistikista symboleista, vaan myös visuaalisten aspektien huomioimisesta.
- 8 Kriittinen diskurssianalyysi on saanut osakseen

myös huomattavaa kritiikkiä. Keskeisimmät kritiikin kohteet liittyvät kriittisen diskurssianalyysin harjoittajien omien poliittisten näkemysten esittämiseen kielen "tosiasioiden" kautta, yksinkertaistaviin konteksti-käsityksiin, kuin myös pragmatiikan ja semantiikan epä-määräiseen suhteeseen analyysien tulkinnoissa. Kriittisen diskurssianalyysin tietoteoreettinen pohja perustuu yleisesti tulkintateorian alistuneisuudelle suhteessa taustateoriaan, jolloin analyysi ei perinteisesti polemisoi taustateorian olettamuksia analyysin edetessä. Katso kritiikistä esim. Blommaert 2005; Blommaert & Bulcaen 2000; Törrönen 2005; Jörgensen & Phillips 2004.

- 9 Nominaalustus tarkoittaa laajasti ottaen verbaalisen prosessin muuttamista substantiiviksi, jolloin toiminnan dynamiikka ja siihen mahdollisesti liittyvät variaatiot voidaan "jäähdyttää" yhden käsitteen alle. Hyvänä esimerkkinä on vaikkapa nominaalustus "mellakointi", joka voi sisältää monenlaisia verbaalisia prosesseja, mutta joka voidaan nominalisoida yhdeksi termiksi. Tällä saadaan helposti peitettyä ja hämärrettyä mellakka-tapahtuman nyansseja, kuin myös sen syy- ja seuraussuhteita.
- 10 Suora kerronta (tai esitys) tarkoittaa esimerkiksi sitaattien käyttöä, esimerkiksi lausetta "Naši sanoi 'me voitamme'". Epäsuorassa esityksessä siteerattavan ääni puolestaan liitetään tai "upotetaan" kertojan ääneen: "Naši sanoi, että me voitamme".
- 11 Intertekstuaalisuudella tarkoitetaan tiettyjen tekstien merkityssuhteita toisten tekstien merkityksiin. Ks. esimerkiksi Heikkinen, Hiidenmaa, & Tiililä (2000).
- 12 Tähän kulttuuriseen lukutaitoon liittyen esimerkiksi Sergei Ušakin (Oushakine 2000, 115) toteaa, että neuvostoajasta, eritoten sen talouden oikosuluista motivoitunut tapa kuvata tarvikkeisiin ja hyödykkeisiin liittyviä asioita määrällisinä näkyy edelleen venäläisten nykynuorten tavassa hahmottaa vaurauteen kytkettyjä arvoja. Sen sijaan, että nuoret kuvaisivat uusrikkaiden venäläismiesten hyödykkeiden yltykyläisyyttä laadullisten diskurssien kautta (esimerkiksi mauttomuutena), tätä yltykyläisyyttä kuvataan määrällisyyteen kytkettyinä tarpeellisuutena tai tarpeettomuutena.
- 13 Theresa Sabonis-Chafee (1999) havainnollistaa neuvostonostalgiaa neuvosto aikaan liittyvien esineiden ja asioiden uusina kontekstualisointeina kuvaten niitä erilaisina neuvostokitsin käyttömuotoina.
- 14 Bourdieun (1991, 107–109) mukaan niin kielen käyttö kuin sen muodot ja variaatiot palautu-

vat ja merkityksellistyvät suhteessa puhujan sosiaaliseen habitukseen. Jurtsakin (Yurchak 413–414) mukaan keskeinen ongelma Bourdieun sinänsä hedelmällisessä näkemyksessä on siinä ilmenevä ignorointi potentiaalisiin viestinnässä ilmeneviin valtasuhteiden uudel-

leen muotoiluihin. Nämä uudelleen muotoilut palautuvat ensisijaisesti diskurssien muotoihin, ei niinkään luokkasidonnaiseen habitukseen diskurssien taakse (emt).

¹⁵ Tällä viitataan harrastelijoihin.

Lähteet

Aineistolähteet

- Antifašizm. 14.5.2007. <http://nashi.su/antifashizm>
Kaluga: Ekstrim ”po-NAŠEMU”. 14.5.2007. <http://www.nashi.su/news/9185>
Manifest. 14.5.2007. <http://nashi.su/ideology>
”Naši” konstatiruet: ”Vremja monologii na graždanskoje obštšestvo prošlo!”. 25.6.2007. <http://www.nashi.su/news/2129>
Naši uhoaa antifasismilla. Helsingin Sanomien verkkoliite 2.5.2007. 25.6.2007. <http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Na%C5%A1i+uhoaa+antifasismilla/1135226969848>
Opredelena data demontaža zdanija Estonskogo posolstva v Moskve. 14.5.2007. <http://www.nashi.su/news/17098>
Pust stoit. Poka... 25.6.2007. <http://nashi.su/news/19015>
Putin Channels Lenin: A Translation of the Nashi “Manifesto”. 25.6.2007. http://publiuspundit.com/articles/2007/06/putin_channels_lenin_a_transla.php
Vladimir: Družestvennyi desant v Petuškah. 14.5.2007. <http://nashi.su/news/11961>

Julkaistut lähteet

- Andrejev, Dmitri (2006), Fenomen molodjožnoi ”upravljajemoi passionarnosti” i vozmožnyje stsenarii ego perspektiv. – *Molodež i politika*. Moskva.
Blommaert, Jan (2006), Language Ideology. – *Encyclopedia of Language & Linguistics Second Edition / Linguistic Anthropology*. Elsevier, 1–13.
Blommaert, Jan (2005), *Discourse: A Critical introduction (key topics in sociolinguistics)*. Cambridge: Cambridge University Press.
Blommaert, Jan & Bulcaen, Chris (2000), Critical discourse analysis. – *Annual Review of Anthropology* 29, 447–466.
Bourdieu, Pierre (1991), *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Harvard University Press.
Chouliaraki, Lilie & Fairclough, Norman (1999), *Discourse in Late Modernity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
Dunn, J.A. (1999), The Transformation of Russian from a Language of the Soviet Type to a Language of the Western Type. – *Language and Society in Post-Communist Europe*. Ed. J.A. Dunn. London: Macmillan Press Ltd, 3–22.
Fairclough, Norman (1992), *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
Fairclough, Norman (1997), *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
Fairclough, Norman (2003), *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. London & NY: Routledge.
Ferm, Ludmila (1999), The Development of the Political Metaphor in the Post-Soviet Period. – *Language and Society in Post-Communist Europe*. Ed. J.A. Dunn. London: Macmillan Press Ltd, 23–35.
Gorham, Michael S. (2003), *Speaking in Soviet Tongues: Language Culture and Politics of Voice in Revolutionary Russia*. DeKalb, Ill.: Northern Illinois University Press.
Halliday M.A.K. (1978), *Language as Social Semiotic*. London: Edward Arnold.
Heikkinen, Vesa, Hiidenmaa, Pirjo & Tiililä, Ulla (2000), *Teksti työnä, virka kielenä*. Helsinki: Gaudeamus.
Heikkinen, Vesa (1999), *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: SKS.
Hodge, Robert & Kress, Gunther (1993), *Language as Ideology*. London and NY: Routledge.
Jorgensen, Marianne & Phillips, Louise (2004), *Diskurs-analiz: Teorija i praktika*. Harkov: Gumanitarnyi Tsentr.
Koževnikova, Galina (2006), Radikalnyi natsionalizm i protivodeistvije emu. – *Russkii Natsionalizm: Ideologija i nastrojienije*. Red. Aleksandr Verhovski. Moskva: SOVA, 8–87.
Lassila, Jussi (2007), Commissars on the Market: Discursive Commodities of the Youth Movement

- NASHI. – *Aleksanteri-papers* (in print).
- Lassila, Jussi (2003), Vironvenäläisten etninen symboliikka: semioottinen näkökulma. – *Idäntutkimus* 1/2003, 24–31.
- Lassila, Jussi (2002), Perelom etnitseskoi simvoliki: Primenenije semiotitšeskogo metoda Ju. M. Lotmana pri russkojazytšnom ofitsialnom gazetnom diskurse v Estonii v 1989-90 gg. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto. 14.5.2007. <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/h/julassi.pdf>
- Orwell, George (1950), *Nineteen Eighty-Four*. London: Secker & Warburg.
- Oushakine, Serguei (2000), The Quantity of Style: Imaginery Consumption in the New Russia. – *Theory, Culture & Society*. Vol. 17(5), 97–120.
- Romanenko, Andrei (2003), *Obraz ritora v sovetskoj slovesnoi kulture*. Moskva: Izdatelstvo Flinta, Nauka.
- Russkii (2006) = *Russkii Natsionalizm: Ideologija i nastroyeniye*. Red. Aleksandr Verhovski. Moskva: SOVA.
- Räsänen, Salla (2006), Kohtauksia eräästä kirjasto-dasta. – *Idäntutkimus* 2, 35–51.
- Sabonis-Chafee, Theresa (1999), Communism as Kitsch: Soviet Symbols in Post-Soviet Society. – *Consuming Russia: Popular Culture, Sex, and Society since Gorbachev*. Ed. A.M. Barker. Durham & London: Duke University Press, 362–381.
- Šejgal, Jelena (2004), *Semiotika političeskogo diskursa*. Moskva: Gnozis.
- Saveljov, Viktor (2006), *Gorjatšaja Molodjož Rossii*. Moskva: OOO Kvanta.
- Smetanina, Svetlana (2002), *Media-tekst v sisteme kultury*. SPb: Izdatelstvo Mihailova V.A.
- Stanovaja, Tatjana (2005), Molodjožnye organizatsii v sovremennoi Rossii. – *Politkom.ru*. 14.5.2007. <http://www.politcom.ru/2005/analit275.php>.
- Šnirelman, Viktor (2006), ”Nesovmestimost kultur”: Ot nautšnyh kontseptsii i školnogo obrazovanija do realnoi politiki. – *Russkii Natsionalizm. Ideologija i nastroyeniye*. Red. Aleksandr Verhovski. Moskva: SOVA, 183–222.
- Törrönen, Jukka (2005), Puhetapoja analysoimassa. Rajankäyntiä kriittisen diskurssianalyysin ja semioottisen sosiologian välillä. – *Tutkimus menetelmien pyörteissä*. Toim. P. Räsänen, H-A. Anttila & H. Melin. Jyväskylä: PS-kustannus, 139–162.
- Vahtin, Nikolai & Golovko, Jevgeni (2004), *Sot-siologija i sotsiologija jazyka*. SPb: GA, EUSP.
- Vanhala-Aniszewski, Marjatta (2007), Eurokaput. Venäläisen mediatekstin keskustelunomaistuminen. – *Puhe ja kieli* 1, 9-24.
- Wilson, Andrew (2005), *Virtual Politics: Faking Democracy in the Post-Soviet World*. New Haven and London: Yale University Press.
- Wodak, Ruth, de Cillia, Rudolf, Reisigl, Martin & Liebhart, Karin (1999), *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Yurchak, Alexei (2000), Privatize your name: Symbolic work in a post-Soviet linguistic market. – *Journal of Sociolinguistics* 4:3, 406–434.
- Yurchak, Alexei (2005), *Everything Was Forever, Until It Was No More: The Last Soviet Generation*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- Zemskaja, Jelena (1996), Kliše novojaza i tsitatsija v jazyke postsovetskogo obštšestva. – *Voprosy jazykoznaniya* 3, 23–31.